

Geografia regionu

Autor: Agnieszka Piotrowska

Kujawy to kraina historyczna, region etnograficzny i dialektologiczny na Pojezierzu Wielkopolskim, w dorzeczu środkowej Wisły i górnej Noteci. Na północy graniczy z Pomorzem Gdańskim, na zachodzie z Wielkopolską (z Poznańskiem na północy i Kaliskiem na południu), na wschodzie z Mazowszem. Granice Kujaw biegną lewym brzegiem Wisły od ujścia Skrwy na południu po ujście Wdy na północy, ciągną się ku zachodowi do Koronowa i Nakła po Pakość do Noteci, dalej skręcają na zachód od rzeki, przechodzą przez jezioro Trłąg, łukiem przecinają lasy strzelneńskie, dochodzą do Jeziora Skulskiego i górnej Noteci. Dalej obejmują Jezioro Brdowskie, Chodecz i Lubień Kujawski, aby dojść poprzez Skrwę do Wisły. Niektórzy etnografowie i historycy uznawali ziemię dobrzyńską i ziemię chełmińską za część tego regionu. W latach 1945-1975 Kujawy znalazły się w granicach województwa bydgoskiego. Kiedy w utworzono województwo włocławskie, zachodnia część Kujaw pozostała w województwie bydgoskim. W 1999 roku niemal całe Kujawy weszły do województwa kujawsko-pomorskiego. Drobne skrawki Kujaw znalazły się w województwach mazowieckim (tereny między granicą województwa a Skrwą) oraz wielkopolskim (Przedecz, Wierzbinek). Pierwotnie stolicą Kujaw była Kruszwica, później Włocławek. Inne ważne miasta regionu to Brześć Kujawski i Radziejów, współcześnie największymi ośrodkami Kujaw są Bydgoszcz, Włocławek i Inowrocław. Południowa część Torunia (Podgórz) leży na terenie historycznych Kujaw. Średnie wysokości terenu na Nizinie Kujawskiej wahają się między 100-130 m n.p.m. Dominuje krajobraz polodowcowy, występują wzniesienia morenowe i wały piaszczysto-żwirowe, a w głębokich rynnach i zagłębieniach – blisko 600 jezior. Największe z nich jest Gopło (2340 ha). Na Wysoczyźnie Kujawskiej prawie nie występują lasy. Zdarzają się natomiast kolonie roślin słonolubnych, tzw. halofity, które przywędrowały tutaj z terenów nadmorskich, i zadomowiły się dzięki naturalnym źródłom słonych wód. Kujawskie czarnoziemy należą do jednych z najlepszych gleb w Polsce. Pod utworami lodowcowymi znajdują się pokłady soli kamiennej i potasowej oraz węgiel brunatny i glina ceramiczna. Na Kujawach od dawna wydobywa się wapienie, które wykorzystuje się do produkcji wapna budowlanego i cementu oraz jako surowiec do produkcji sody. Dane za: Zbigniew Podgórski, Region Kujawsko-Pomorski, Warszawa 1999. Zenon Sobierajski, Gwary kujawskie, Poznań 1952.